

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Παρουσίαση: Σωκρ. Λ. Σκαρτσής

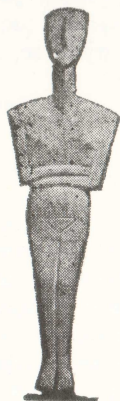
ΣΕ·Ι· ΣΟΝΑΓΚΟΝ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΑΞΙΛΑΡΙΟΥ

μεταφραση: Κατερίνα Παπανικολάου * Σ. Λ. Σκαρτσής

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΟΣΤΡΑΚΑ 1980

1. ποσο υπεροχο ειναι το καθε τι !

Ποσο υπεροχο ειναι το καθε τι την εποχη του Φεστιβαλ! Τα φυλλα, που ακομα δεν σκεπαζουν τελειως τα δενδρα, ειναι πρασινα και δροσερα. Την ημερα δεν υπαρχει ομιχλη να κρυβει τον ουρανο και ατενιζοντας προς τα επανω, καταβαλλεσαι απο την ομορφια του. Ενα απογευμα ελαφρα συννεφιασμενο η και τη νυχτα ειναι συγκινητικο ν ακουεις απο μακρια το τραγουδι του χοτοτογκισου¹ — τοσο απαλο που αμφιβαλλεις αν πραγματι το ακουεις.

Οταν το Φεστιβαλ πλησιαζει, μου αρεσει να βλεπω τους ανθρωπους να πηγαινοερχονται με τοπια απο κιτρινωπο πρασινο και βαθυ βιολετι υφασμα, που τα εχουν διπλωμενα χαλαρα με χαρτι και τοποθετημενα στο σκεπασμα μακριων κουτιων. Αυτη την εποχη του χρονου, σκιαση στις ακρες, ακαταστατη αποχρωση και θαψιματος με τυλιγμενο το υφασμα, ολα φαινονται περισσοτερο γοητευτικα απ οτι συνηθως². Οι νεες κοπελλες, που προκειται να λαβουν μερος στην πομπη, εχουν τα μαλλια τους λουσμενα και φτιαγμενα· αλλα ακομα φορουν τα καθημερινα τους ρουχα, που μερικες φορες ειναι πολυ ακαταστατα, τσαλακωμενα και ανισα στις ραφες. Ποσο αναστατωμενες ειναι καθως τρεχουν στο σπιτι, περιμενοντας ανυπομονα τη μεγαλη ημερα και ξεστομιζοντας διαταγες στους υπηρετες : «Στερεωσε τους επαγγους στα τσοκαρα μου» η «κοιταξε αν οι στολες απο τα σανδαλια μου ειναι ενταξει». Μολις φορεσουν τις στολες του Φεστιβαλ, αυτες οι ιδιες κοπελλες, αντι να χοροπηδουν γυρω στα δωματα, γινονται υπερβολικα σοβαρες και περπατουν επισημα, σαν ιερεις επικεφαλης μιας πομπης. Επισης μου αρεσει να βλεπω πως οι μητερες, οι θειες και οι μεγαλυτερες αδελφες, συνοδευουν τα κοριτσια και τα βοηθουν να διατηρουν τις στολες τους σε ταξη.

2. την πρωτη ημερα του πρωτου μηνα³

Την πρωτη ημερα του πρωτου μηνα και την τριτη του τριτου μου αρεσει να ειναι ο ουρανος τελειως καθαρος.

Την πεμπτη ημερα του πεμπτου μηνα προτιμω τον συννεφιασμενο ουρανο.

Την εβδομη ημερα του εβδομου μηνα να ειναι επισης συννεφιασμενος, αλλα το βραδυ να ειναι καθαρος, ετσι ωστε το φεγγαρι να λαμπει ολοκαθαρο στον ουρανο και να μπορεις να δεις το περιγραμια των αστεριων⁴.

Την ενατη ημερα του ενατου μηνα, να ψιχαλιζει απο νωρις την αυγη. Υστερα να κατσει βαρια δροσια στα χρυσανθεμα, ενω το χνουδωτο μεταξι που τα σκεπαζει να ειναι υγρο περα για περα και ποτισμενο επισης με το ακριβο αρωμα των λουλουδιων⁵. Μερικες φορες η βροχη σταματα το πρωι, αλλα ο ουρανος ειναι ακομα σκοτεινιασμενος και μοιαζει σα να ειναι παλι ν αρχισει να βρεχει, οποιαδηποτε στιγμη. Αυτο παλι το δρισκω πολυ ευχαριστο.

3. πραγματα που κανουν την καρδια να χτυπαι πιο γρηγορα

Σπουργιτια να ταϊζουν τα μικρα τους. Να περνas απο ενα μερος που παιζουν μωρα. Να κοιμασαι σ ενα δωματιο που εχει καει λιγο ωραιο λιθανι. Να διαπιστωνεις οτι ο κοιμφος Κινεζικος καθρεφτης σου εχει γινει λιγο σκοτεινος. Να βλεπεις εαν κυριο να σταματα την αμαξα του μπροστα απο την πορτα καποιου και να δινηι οδηγιες στους ακολουθους του να αναγγειλουν τον ερχομο του. Να λουζεσαι, να στολιζεσαι και να φορας ευωδιαστα φορεματα· ακομα κι αν δεν σε βλεπει ουτε ψυχη, αυτες οι ετοιμασιες προξενουν μια εσωτερικη ευχαριστηση. Ειναι νυχτα και περιμενεις επισκεπτη. Εαφνικα εκπλησσεσαι απο τον ηχο που κανουν οι σταγονες της βροχης που ο αερας φερνει επανω στα παραθυροφυλλα.

4. όταν επισκεφτήκα τον ναο μπονταϊ

Όταν επισκεφτήκα το ναο Μπονταϊ για να ακουσω τα οχτώ Μαθηματα Επιδεδαίωσης⁶, έλαβα απο έναν φίλο αυτο το μήνυμα : «Σε παρακαλώ γυρίσε συντομα. Ολα εδώ είναι πολυ σκοτεινα χωρίς εσενα». Εγγραφα την απαντησή μου σ ενα πεταλο λωτου :

Αν και με καλείς να ερθω,

πως μπορω ν αφσω αυτα τα υγρα απο τη δροσια φυλλα των λωτων και να γυρίσω σ ενα κοσμο τόσο γεματο απο θλιψη;

Ειχα συγκινηθεί πραγματικά απο την τελετη και ενιωσα πως θα μπορούσα να μείνω για παντα στο ναο. Ετσι πρέπει να ειχε νιώσει ο Χσιανγκ Τσουνγκ όταν ξεχασε τους ανθρωπους που τον περιμεναν ανυπομονα στο σπιτι⁷.

5. κομψα πράγματα

Ενα ασπρο σκισμενο πανω απο ενα βιολετι γιλεκο. Αβγα παπιας - Ευσμενος παγος ανακατεμενος με σιροπι απο λιανα⁸ και τοποθετημενα σε καινουργια ασημενια κουπα - Ενα κομπολόι απο κρυσταλλινες πετρες - Ανθη νεφροσιας - Λουλουδια δαμασκηνιας σκεπασμενα με χιονι. Ενα χαριτωμενο παιδι να τρωει φραουλες.

6. τον εβδομο μηνά

Τον εβδομο μηνά, όταν φυσουν δυνατοι ανεμοι και πεφτουν καταρρακτωδεις βροχες, κανει αρκετη ψυχρα και δεν μπαινεις στον κοπο να κρατας θενταλια. Τετοιες ημερες το βρισκω ευχαριστο να παιρνω λιγο υπνω, εχοντας σκεπαστει με κουβερτες που αναδουν μια ελαφρια μυρουδια απο ιδρωτα.

7. ταξιδευοντας με την αμαξα μου μια ημερα

Ταξιδευοντας με την αμαξα μου μια ημερα, περασα απο το σπιτι ενος κυριου, οπου ειδα καποιον (πιθανως υπηρετη) να απλωνει αχυρενιες φαβες στο εδαφος. Παρατηρησα επισης ενα αγορακι γυρω στα δεκα, με μακρια ωραια μαλλια που κρεμονταν ανεμελα πισω στην πλατη του και ενα παιδι γυρω στα πεντε που τα μαλλια του ηταν μαζεμενα κατω απο τη ζακετα του και τα μαγουλα του ηταν στρουμπουλα και ροδινα. Το παιδι κρατουσε ενα αστειο μικρο τοξο και ενα ειδος ραβδιου. Ηταν τόσο αξιολατρευτο! Ποσο θα ηθελα να σταματησω την αμαξα μου να τα σηκωσω στα χερια μου και τα δυο και να τα παρω μαζι μου! Καθως συνεχισα τον δρομο μου, εφθασα ξαφνικα σε αλλο σπιτι. Εκαιγαν λιθανι και ο αερας μοσχοδολουσε απο το αρωμα του.

8. μια φορα όταν περνουσα

Μια φορα, όταν περνουσα απο το σπιτι ενος σπουδαιου αντρα, η κεντρικη πορτα ηταν ανοικτη και μπορούσα να δω μια αμαξα απο φυλλα φοινικιας, που ηταν ωραια και καινουργια και ειχε στο εσωτερικο της καλυμματα με ομορφη πορτοκαλια αποχρωση. Παρουσιαζε υπεροχο θεαμα καθως βρισκοταν εκει με τους αξιους της ακουμπισμενους στα τριποδα. Αρκετοι επισημοι Πεμπτης και Εκτης Ταξης πηγαιναν γρηγορα προς ολες τις διευθυνσεις. Ειχαν μαζεψει τις ακρες των μακριων φορεματων τους κατω απο τις ζωνες τους και τα λαμπερα λευκα μπαστουνια τους ηταν μπηγμενα στους ωμιους των φορεματων τους. Πολλοι ακολουθοι πηγαινοερχονταν με μακρια φορεματα, με μακριες, στεγες φαρετρες για βελη στην

πλατή τους — το πιο ταιριαστό για ένα τέτοιο μεγάλο νοικοκυριο. Ύστερα ήμουνα γοητευμένη που είδα μια πολύ χαριτωμένη υπηρέτρια της κουζίνας που ξεπρόβαλε από το σπιτι και ρώτησε: «Δεν εφθάσαν ακόμα οι ακολούθοι του Λόρδου Ταδε;».

9. ποιητικά θέματα

Η πρωτεύουσα. Το αραρουτι. Η αγριαδα του νερού. Το χαλαζί. Η χλόη από μπαμπού. Η βιολετα με τα κυκλικά φύλλα. Νησιδα δρυών. Βρομή του νερού. Επιπεδες θαρκες των ποταμών. Η παπια - μανδρινός. Το σκορπισμένο καλαμι από τσιγκαγιά. Τα λιθαδία. Η απιδία. Το πρασινο αμπέλι. Το δέντρο γιουγιουμπε. Η αλθαία.

10. συνάντηση με τον εραστή

Για να συναντήσεις τον εραστή σου, το καλοκαίρι είναι αληθινα η σωστή εποχή. Πραγματι, οι νυχτες είναι πολύ μικρες και η αυγή ερχεται πριν προλάβεις να κλείσεις τα μάτια σου για να κοιμηθείς. Επειδή όλα τα παραπετασμάτα έχουν μείνει ανοιχτά, μπορείς να ξαπλώσεις και να κοιτάς έξω τον κήπο στο ψυχρό πρωινό αέρα. Ύπαρχουν ακόμα λίγα λογιά αγάπης να ανταλλάξεις πριν ο άντρας φύγει και οι εραστές μουρμουρίζουν ο ένας στον άλλον, όταν ξαφνικά ακουγεται ένας δυνατός θορύβος. Για μια στιγμή είναι σίγουροι ότι έχουν ανακαλυφθεί: αλλά είναι μοναχά το κραξίμο μιας κουρουνάς που περνάει πετώντας στον κήπο.

Τον χειμώνα, όταν κάνει πολύ κρύο και ξαπλώνεις χωμένος μέσα στα σκεπασμάτα σου ακουγοντας του εραστή σου τα γλυκολογά, είναι θαυμασίο ν ακούς την βόη του σημαντρου μιας εκκλησίας, που φαίνεται να ερχεται από τον πατο ενός θαθίου πηγαδιού. Το πρώτο κελαηδήμα των πουλιών, που τα ραμφή τους είναι ακόμα χωμένα στις φτερουγές τους, είναι επίσης παραξένο και σίγανο. Ύστερα το ένα μετά το άλλο τα πουλιά αρχίζουν το τραγούδι. Ποσο ευχαριστο είναι να ξαπλώνεις εκεί ακουγοντας, καθώς ο ήχος γίνεται ολο και πιο καθαρός!

11. η επίσκεψη του εραστή

Η επίσκεψη ενός εραστή είναι το πιο θαυμασίο πράγμα στον κόσμο. Όμως, όταν ο άντρας δεν είναι παρα ένας γνωστός απλώς η έχει ερθεί για ασκοπή φλυαρία, τι ενοχλήση μπορεί να είναι! Μπαινει στο δωμάτιο της κυρίας, όπου πολυαριθμες άλλες γυναίκες καθονται αναπαυτικά πίσω από τις γρίλιες φλυαρώντας μεταξύ τους και αυτός δεν δίνει καν σημείο ότι η επίσκεψη του θα είναι συντομή. Οι ακολούθοι που τον έχουν συνοδεύει καθονται έξω ανυπομονα, έχοντας πειστεί πως «η λαβή του τσεκουριού θα σαπίσει⁹». Χασμουριωνται δυνατά και παραπονουνται για την μοίρα τους: «Ω, σκλαδία!» μουρμουρίζουν κρυφά, «ω, ταλαιπωρία!». Πρέπει να ναι κιόλας περασμένα μεσανυχτά». Προφανώς δεν αντιλαμβάνονται πως κάποιος ακουει και σε οποιαδήποτε περιπτωση τα λογιά τους δεν σημαινουν πολλά¹⁰. Ακόμα είναι δυσάρεστο ν ακούς τέτοιες παρατηρήσεις και ο επισκεπτής σου βρίσκει ότι τα πράγματα, που κανονικά θα του ήταν ευχαρίστα, σε μια τέτοια περιπτωση έχουν χάσει τη γοητεια τους.

Μερικές φορές οι ακολούθοι δεν τολμούν να εκφράσουν τα συναισθήματα τους με λογιά, αλλά τα δείχνουν καθαρά με την εκφραση στα πρόσωπα τους και με τα θαρία βόγγητα που αφηγουν. Τέτοιες ώρες το βρισκω διασκεδαστικό να ξαναλέω το ποιήμα για τα «νερά που βράζουν βαθιά από κάτω¹¹». Αλλά, αν πάγε και στα-

θουν κοντα σ ενα φρακτη στον κηπο και πουν «φαινεται πως θα βρεξει» η λογια μ αυτο το νοημα, το θρισκω αποκρουστικο.

Οι ακολουθοι που συνοδεουν νεους ευγενεις η αλλους ανθρωπους ποιoτητας, ποτε δεν συμπεριφερονται με αυτο τον αξεστο τροπο· ομως τετοια πραγματα συμβαινουν με αντρες χαμηλοτερης ταξης. Οταν κανει επισκεψη ο αντρας πρεπει να παιρνει μαζι του μονο αυτους τους ακολουθους που γνωριζει τον χαρακτηρα τους.

12. τα διαμερισματα των γυναικων στη γαλλαρια

Τα διαμερισματα των γυναικων κατα μηκος της γαλλαριας του Αυτοκρατορικου Παλατιου, ειναι ιδιατερα ευχαριστα. Οταν κανεις σηκωσει το επανω μερος απο τα μικρα παραπετασματα, ο ανεμος ερχεται μεσα υπερβολικα δυνατος· κανει ψυχρα ακομα και το καλοκαιρι και τον χειμωνα το χιονι και το χαλαζι ερχονται μαζι με τον αερα και αυτο το θρισκω ευχαριστο. Καθως τα δωματια ειναι μικρα και καθως οι υπηρετες (αν και απασχολουνται σε τετοια σεδαστα μερη) συχνα συμπεριφερονται ασχημα, εμεις οι γυναικες μενουμε κρυμμενες πισω απο τα παραβαν μας η τις κουρτινες. Ειναι τόσο ησυχα εκει· γιati δεν μπορεις ν ακουσεις καμια δυνατη κουδεντα η γελιο που σε ενοχλουν σε αλλα μερη του Παλατιου.

Φυσικα παντα πρεπει να εμιαστε σε ετοιμοτητα, οταν μενουμε σ αυτα τα διαμερισματα. Ακομα και την ημερα δεν μπορούμε να χαλαρωνουμε την προσοχη μας και τη νυχτα πρεπει να εμιαστε ιδιατερα προσεχτικες. Αλλα μαλλον με διασκεδζουν ολα αυτα. Ολη τη νυχτα ακους τον ηχο θημάτων εξω στον διαδρομο. Καίε τόσο ο ηχος σταματαει και καποιος χτυπαι στην πορτα μονο με το ενα δαχτυλο. Ειναι ευχαριστο να σκεπτεσαι πως η γυναικα που ειναι μεσα μπορει προς στιγμη να αναγνωρισει τον επισκεπτη της. Μερικες φορες το χτυπημα συνεχιζεται χωρις ν απατησει τη γυναικα κατα οποιοδηποτε τροπο. Ο αντρας τελικα παραιτειται, σκεπτομενος οτι πρεπει να κοιμαται· αλλα αυτο δεν ευχαριστεί τη γυναικα, που κανει μερικες προσεγγιμενες κινησεις, με θροϊσμα μεταξωτων ρουχων, ετσι ωστε ο επισκεπτης της να καταλαβει οτι ειναι πραγματι εκει. Ύστερα τον ακουει να αεριζεται με την δενταλια του, καθως περιμενει ορθιος εξω απο την πορτα.

Τον χειμωνα μερικες φορες διακρινεις τον ηχο μιας γυναικας να ανακατευει ελαφρα τη σταχη στο μαγκαλι της. Αν και κανει οτι μπορει να μην ακουστεί, ο αντρας που περιμενει απ εξω την ακουει· χτυπα ολο και πιο δυνατα, ζητωντας της να μπει μεσα. Ύστερα η γυναικα γλιστραει κλεφτα προς την πορτα οπου μπορει και τον ακουει.

Σε αλλες περιπτωσεις μπορεις ν ακουσεις αρκετες φορες να απαγγελλουν κινεζικα η γιαπωνεζικα ποιηματα. Μια απο τις γυναικες ανοιγει την πορτα, αν και στην πραγματικοτητα κανεις δεν την εχει κλειδωσει. Βλεποντας αυτο, αρκετοι απο τους αντρες, που δεν ειχαν συγκεκριμενο σκοπο να επισκεφτουν αυτη τη γυναικα σταματουν τον δρομο τους μεσα στην γαλλαρια. Επειδη δεν υπαρχει χωρος να μπουν ολοι μεσα, πολλοι απ αυτους περνουν την υπολοιπη νυχτα εξω στον κηπο — το πιο ωραιο.

Οι γριλλιες απο λαμπερο πρασινο μπαμπου ειναι απολαυση, ειδικα οταν κατω απο αυτες ξεχωριζεις τα πολλα στρωματα γυναικειων ρουχων να δγαινουν κατω απο φωτεινα χρωματισμενες επισημες κουρτινες.

Οι αντρες που βλεπουν αυτο το θεαμα απο τη βαραντα, ειτε ειναι ευγενεις με τους χιτωνες τους αφημενους ανεπιστημα αραφους στην πλατη, ειτε Αρχιθαλαμηπολοι της Εκτης ταξης με τις πρασινες στολες τους, κατα κανονα δεν μπαινουν στα δωματια που καθεται η γυναικα. Ειναι ενδιαφερον να τους παρακολουθεις καθως στεκονται με τις πλατες τους κολλημενες στον τοιχο και με κομφα φτιαγ-

μένα τα μανίκια των φορεμάτων τους. Ωραιοι επίσης είναι, όταν τους παρατηρείς απ' εξω, η θεα ενός νεού ντυμένου με δαντελένια παντελόνια από σκούρα πορφύρα και εκθαμβωτικό αυλικό μανδύα επάνω από ένα σύνολο από πολυχρώμα ρούχα, καθώς κατευθύνεται προς το δωμάτιο της γυναίκας, παραμερίζοντας το πρασινο παραπετάσιμα. Αυτή τη στιγμή μπορεί να βγάλει ένα κομψό μελανοδοχείο και να αρχίσει να γράφει ένα γραμμάκι ή, πάλι, να ζητήσει απ' τη γυναίκα ένα καθρέφτη και να χτενίσει τις φαβορίτες του· και τα δύο είναι θαυμάσια.

Όταν έχει τοποθετηθεί μια επίσημη κουρτίνα τρία πόδια ψηλή, μόλις που υπάρχει ένα κενό μεταξύ της κορυφής του πλαισίου και του κάτω μέρους της κορυφής του παραπετάσιματος. Ευτυχώς το μικρό διάστημα που πάντα μένει, φαίνεται να είναι ακριβώς στο ύψος του προσώπου του άντρα που στεκεται έξω από τις κουρτίνες και της γυναίκας που κουβεντιάζει με αυτόν από μέσα. Τι, αλήθεια, θα γινόταν αν ο άντρας ήταν υπερβολικά ψηλός και η γυναίκα πολύ κοντή; Πραγματικά, δεν μπορώ να φανταστώ. Αλλά, όσο οι άνθρωποι θα έχουν κανονικό ύψος, αυτό είναι ικανοποιητικό.

Μου αρέσει ιδιαίτερα η πρόβα πριν από το Ειδικό Φεστιβάλ όταν μείνω στα διαμερίσματα των γυναικών στο Παλάτι. Καθώς οι άντρες της Υπηρεσίας του Χώρου παρελαύνουν, κρατούν τους μακριούς πευκινούς πυρσούς ψηλά πάνω απ' τα κεφάλια τους· γιατί από το κρύο τα κεφάλια τους είναι χωμένα μέσα στα φορέματά τους και γι' αυτό οι ακρές των πυρσών πάντα απειλούν να σκονταψούν στο κάθε τι. Σύντομα ακουγεται ένας ευχαριστός ήχος μουσικής καθώς οι μουσικοί περνούν έξω από τα διαμερίσματα των γυναικών παίζοντας με τα φλάουτα τους. Μερικοί από τους νέους Ευγενείς του Παλατίου, γοητευμένοι από τη σκηνή, εμφανίζονται ντυμένοι με τα αυλικά τους φορέματα και στεκονται έξω απ' τα δωμάτια μας κουβεντιάζοντας μαζί μας, ενώ οι ακόλουθοί τους ήσυχα διατάζουν τους ανθρώπους να ανοίξουν δρόμο για τους κυριους τους. Όλες οι φωνές ανακατευονται με τη μουσική με έναν ασυνήθιστο και θαυμάσιο τρόπο.

Επειδή η νυχτα έχει κιόλας προχωρήσει αρκετά, δεν νοιάζεσαι να πας για ύπνο. Αλλά περιμένεις μέχρι το ξημερώμα, όταν οι μουσικοί και οι χορευτές γυρίζουν από την πρόβα τους. Σύντομα φθάνουν και τότε έρχεται το ωραιότερο μέρος από όλα, όταν τραγουδούν: «Το ρυζί ανθίζει στα νιοσπαρτα χωραφια¹²».

Σε όλους σχεδόν αρέσουν αυτά τα πράγματα· καποτε όμως μερικοί σοβαροί αρχόντες προσπερνούν διαστρικά χωρίς να σταματήσουν να παρακολουθήσουν τη σκηνή. Τότε μια από τις γυναίκες του κάνει παρατήρηση γελώντας! «Περιμένετε μια στιγμή, κυρίες! Πώς μπορείτε να αγνοήσετε τα θελγητρά μιας τέτοιας νυχτας; Μείνετε για λίγο και διασκεδάστε!». Αλλά ο άντρας είναι προφανώς κακοδιαθετός, γιατί περπατάει γρήγορα κατά μήκος του διαδρόμου, σχεδόν σκονταφτόντας αδέξια μέσα στη διασύντη του, σα να φοβάται μήπως τον καταδιώξουν και τον αιχμαλωτίσουν.

13. κάποτε τον πέπτο μήνα

Μια φορά τον πέμπτο μήνα κατά τη διάρκεια της συνεχούς μαγείας του βροχερού καιρού, ήρθε ο Λοχαγός Ταντάνθου και σταθθηκε δίπλα στο παραπετάσιμα από μπαμπού κοντά στην πόρτα που οδηγεί στα διαμερίσματα του Αυτοκράτορα. Χρησιμοποίησε το πιο υπεροχο αρώμα, που ήταν αδύνατο να προσδιορίσεις. Ο αέρας ήταν πολύ υγρός. Αν και τίποτα το αξιοσημείωτο δεν έγινε, υπήρχε κάτι ξεχωριστά κομψό στην όλη σκηνή, που με έκανε να θέλω να την απομνημονεύσω. Το αρώμα του Λοχαγού ήταν διαχυτο στο παραπετάσιμα και αιωρούνταν εκεί μέχρι την άλλη ημέρα. Δεν είναι αξιο απορίας που οι νεώτερες κυρίες της τιμής το ενίωσαν σαν κάτι μοναδικό!

14. μια από τις παραμάνες της μεγαλειότητάς της

Μια από τις παραμάνες της Μεγαλειότητάς της, που κατείχε την Έκτη τάξη, έφυγε σήμερα για την επαρχία Χιγιούγκα. Ανάμεσα στις θενταλίες που της δόθηκαν από την Αυτοκρατεία σαν αποχαιρετιστήριο δώρο, ήταν μια με μια ζωγραφία με το καταλυμα ενός ταξιδιωτή, όχι διαφορετικό από το σπίτι του Λοχαγού του Ίντε. Στην άλλη πλευρά ήταν η εικόνα μιας πρωτεύουσας σε δυνατή νεροποντή με κάποιον να κοιτάζει τη σκηνή. Με το ίδιο της το χέρι η Αυτοκρατεία είχε γράψει την εξής προταση, σα να ήταν ένα κανονικό κοιμάτι πεζού λόγου: «Όταν θα έχεις φύγει μακριά και θα βλέπεις τον ήλιο να λαμπει τόσο πολύ κοκκινός στην Ανατολή, θυμήσου τους φίλους που αφήσες πίσω σου, που σ' αυτή τη χώρα κοιτάζουν τις ατελείωτες βροχές». Ήταν ένα πολύ συγκινητικό μήνυμα και καταλάβα πως εγώ η ίδια θα ήταν αδύνατο ν' αφήσω μια τέτοια κυρία και να φυγω μακριά σε κάποιο μακρινό μέρος.

15. ήταν μια ξαστερη φεγγαρολουστή νυχτα

Ήταν μια ξαστερη, φεγγαρολουστή νυχτα λίγο μετά την δεκάτη ημέρα του Ογδούου Μήνα. Η Μεγαλειότητα της, που έμενε στο Γραφείο της Αυτοκρατείας, καθόταν στην ακρη της θεραντας ενώ ο Ουκον γο Ναΐσι της επαιζε φλαουτο. Οι άλλες κυρίες της ακολουθίας καθόνταν μαζί κουβεντιαζοντας και γελώντας: αλλά εγώ ήμουνα μόνη μου, ακουμπισμένη σε μια από τις κολόνες ανάμεσα στο κεντρικό χωλ και τη θεραντα.

«Γιατί τόσο σιωπηλή;», είπε η Μεγαλειότητα της. «Πες κάτι. Είναι λυπηρό όταν δεν μιλάς».

«Κοιτάζω το φθινοπωρινό φεγγάρι» απάντησα.

«Ω, ναι» παρατήρησε. «Είναι ακριβώς αυτό που έπρεπε να πεις».

16. μια μέρα που ήταν αρκετοί μπροστά στην αυτοκρατεία

Μια μέρα που ήταν αρκετοί μπροστά στην Αυτοκρατεία, μαζί και πολλοί ηλικιωμένοι αυλικοί και νέοι ευγενείς, ήμουνα ακουμπισμένη σ' ένα στυλο, φλυαρώντας με μερικές άλλες γυναίκες. Ξαφνικά η Μεγαλειότητα της μου πετάξε ένα σημείωμα. «Πρέπει να σε αγαπώ ή όχι;» έλεγε. «Τι θα έκανες αν δεν μπορούσα να σου δώσω την πρώτη θέση στην καρδιά μου;».

Δεν υπήρχε αμφιβολία ότι σκεπτόταν μια πρόσφατη συζήτηση όταν μ' είχε ακουσει να παρατηρώ: «Αν δεν έρχομαι πρώτη στον άνθρωπων την αγάπη, είναι το ίδιο ακριβώς σα να μην αγαπιέμαι καθόλου: απεναντίας θα προτιμούσα να με μισούν ή ακόμα και να με κακομεταχειρίζονται. Προτιμώ να πεθάνω παρα να με αγαπούν σε δεύτερη ή σε τρίτη θέση. Ναι, πρέπει να είμαι πρώτη». Ακούγοντας αυτό, κάποιος είχε πει: «Να το Μοναδικό Οχήμα του Νομού¹³ και όλοι ξεσπάσαν σε γέλια».

Λοιπόν, η Αυτοκρατεία μου έδωσε ένα πινελλο και λίγο χαρτί. Έγραφα αυτό το σημείωμα και της το έδωσα:

«Ανάμεσα στις Έννια Τάξεις των θέσεων του λώτου, ακόμη και η τελευταία να ήμουνα, θα μου αρκούσε¹⁴».

«Ω, ω» είπε η Αυτοκρατεία, φαίνεται να έχεις αποκαρδιωθεί τελείως. Αυτό είναι κακό. Προτιμώ να συνεχίσεις να σκεφτόσαι όπως σκεφτόσουνά πρώτα».

«Η συμπεριφορά μου εξαρτάται από το συγκεκριμένο πρόσωπο» απάντησα.

«Αυτό είναι πολύ κακό» είπε, προς μεγάλη μου ευχαρίστηση. «Έπρεπε να προσπαθείς να έρχεσαι πρώτη στην αγάπη ακόμα και των πιο σπουδαίων ανθρώπων».

17. όσο κρατούν οι συνεχείς βροχές τον πεμπτο μήνα

Όσο κρατούν οι συνεχείς βροχές τον Πέμπτο Μήνα, υπάρχει κάτι το πολύ συγκινητικό σ' ένα μέρος με μια λιμνούλα. Αναμιασά στους πυκνούς κρινούς, τη βρομή του νερού και άλλα φυτά, μπορείς να δεις το πράσινο του νερού και ολοκληρώς ο κηπος φαίνεται να έχει το ίδιο πράσινο χρώμα. Καθեսαι εκεί όλη την ημέρα, κοιτάζοντας σχεφτικά τον συννεφιασμένο ουρανό — ω! τι συγκινητικό που είναι!

Πάντα συγκινομαι και ευχαριστημαι με τοποθεσίες που έχουν λιμνουλές — όχι μόνο τον χειμώνα (που μου αρέσει να σκηνομαμαι και να δρίσκω το νερό παγωμένο), αλλά κάθε εποχή του χρόνου. Οι λιμνουλές που μου αρέσουν περισσότερο είναι εκείνες στις οποίες το κάθε τι είναι προσεχτικά βάλμενο. Περίσσοτερο προτιμώ εκείνες που έχουν παραμειλήθει και έτσι είναι αγριές και σκεπασμένες με αγριοχορτά. Τη νυχτά, στα πράσινα σημεία του νερού δεν μπορείς να δεις τίποτε άλλο παρα τη χλωμή λαμψη του φεγγαροφωτού. Οποιαδήποτε στιγμή και σε οποιονδήποτε τόπο δρίσκω το φεγγαροφωτό πολύ συγκινητικό.

18. θυμαμαι ένα ξαστερο πρωίνο

Θυμαιμαι ένα ξαστερο πρωίνο τον Ένατο μήνα που είχε βρέξει όλη τη νυχτά. Παρα τον λαμπρό ήλιο, η δροσία ακόμα εσταζε απο τα χρυσάνθεμα στον κήπο. Στους φραχτές απο μπαμπού και στους σταυρωτούς φραχτές είδα απομεινάρια απο ιστούς αραχνης· και όπου οι κλωστές ήταν σπασμένες, οι σταγόνες της βροχής κρεμόνταν απ αυτές σαν κλωστές μ ασπρα μαργαριταρία. Ημιούνα βαθία συγκινημένη και ευχαριστημένη.

Καθώς ο ήλιος έγινε πιο δυνατός, η δροσία βαθμιαία εξαφανίστηκε απ το τριφυλί και τ άλλα φυτά που είχε τόσο βαρία καθήσει. Τα κλαδια αρχισαν να αναδενονται, ύστερα ξαφνικά αναπηδήσαν απο μόνα τους. Αργότερα περιγράψα στους ανθρώπους ποσο όμορφα ήταν όλα. Αυτό που με εντυπωσίασε περισσότερο ήταν ότι δεν εντυπωσιάστηκαν καθόλου.

19. την εκτή ημέρα του μήνα

Την εκτή ημέρα του μήνα, πλήθος ανθρώπων ερχεται φεργοντας τρυφερά χορτά για το Φεστιβάλ της επομένης ημέρας. Μία χρονία, όταν μερικά παιδιά σκαρπιζαν τα χορτά, τα ρώτησα να μου πουν το όνομα ενός συγκεκριμένου φυτού που δεν είχα ξαναδεί ποτε πριν. «Έλατε», είπα, «πείτε μου πως λεγεται;» Τα παιδιά κοιτάξαν το ένα το άλλο και ένα απο αυτά απάντησε: «Λεγεται “μιμινάγκουσα”¹⁵». «Φαινεται λογικό» είπα και γέλασα. «Ασφαλώς δεν φαίνεται πως μπορεί ν ακουσει τίποτα». Τα παιδιά είχαν φερεί ακόμα λιγά ωραία χρυσάνθεμα και μου είπαν αυτό το ποιήμα:

Μάδησε τα η κοψε τα, όπως θέλεις,

Θα παραμεινουν αδιαφορα.

Αυτά τα φυτά που δεν έχουν αφτία, που δεν μπορούν ν ακουσουν τι λειω.

Όμως, επειδη υπάρχουν τόσα πολλά ανθη εδώ,

Σίγουρα μερικά χρυσάνθεμα θ ακουνε».

Θα μου αρέσει να τους απαγγείλω αυτούς τους στίχους, αλλά, σαν παιδιά που ήταν, δεν θα καταλαβαίναν».

20. την δεκατή ημέρα του πρώτου μήνα

Την δεκατή ημέρα του πρώτου μήνα πυκνά συννεφα σκεπαζαν τον ουρανό, αλλά ο

ηλίου ελαμπε φωτεινός αναμεσα τους. Σ' έναν αγριο, ακαλλιεργητό αγρό πίσω από ένα φτωχικό σπίτι υψωνόταν μια μικρή ροδακινία. Λίγα κλαδιά είχαν φυτρώσει πυκνά σ' όλη της την επιφάνεια. Προσέξα ότι τα φύλλα ήταν πράσινα στη μια πλευρά, ενώ στην άλλη ήταν σκοτεινά και λαμπέρα σα να ήταν βαμμένα με βαθύ κοκκινό χρώμα. Ένας αδύνατος νεός με ομορφα μαλλιά που φορούσε ένα ξεσκισμένο κυνηγετικό κουστούμι, είχε σκαρφαλώσει στο δέντρο. Κάτω στεκόταν ένα μικρό αγύρι· φορούσε μικρά τσοκαρα και πάνω από ένα δαμασκήνι - κοκκινό πουκαμισό, φορούσε ένα ασπρο κυνηγετικό κουστούμι μαζεμένο έτσι ώστε ήταν φουσκωμένο στη μέση. «Έλα λοιπόν!» φώναξε στον νεό που ήταν επάνω στο δέντρο. «Κόψε μου ένα ωραίο κλαδί!»

Ακριβώς τότε εφτάσε μια μικρή παρέα κοριτσιών. Και αυτά είχαν ομορφα μαλλιά και οι ζακετες τους ήταν σκισμένες· αν και οι φουστες τους ήταν ξεθωριασμένες, τα χρώματα ήταν ακόμα ωραία. «Σε παρακαλούμε, κόψε μας μερικά που να μπορούμε να τα κάνουμε ομορφα μπαστούνια. Ο άφεντης μας εστειλε γι' αυτά». Όταν ο νεός αρχισε να ρίχνει κάτω κλαδιά, τα παιδιά έτρεξαν γι' αυτά φυρδην - μιγδην, παίρνοντας το καθένα το μεριδίό του και φωνάζοντας: «Πολλά για μένα!» Ήταν υπεροχή σκηνή.

Υστερα ένας άντρας μ' ένα θρωμικό φορέμα - παντελόνι ήρθε τρεχοντας και είπε κι αυτός ότι ήθελε μερικά κλαδιά. Το αγόρι τρομοκρατηθηκε και κολήσε επάνω σαν πιθήκος, πράγμα που έβρηκα πολύ διασκεδαστικό.

Βλέπει κανείς παρομοίες σκηνές όταν οι δαμασκήνιες αρχίζουν να βγαζουν καρπούς.

21. αξιολατρευτά πράγματα

Το πρόσωπο ενός παιδιού ζωγραφισμένο σ' ένα πεπόνι.¹⁶

Ένα σπουργίτικο που ερχεται χοροπηδώντας όταν κάποιος μιμείται το τσιρίγμα ποντικού· ή πάλι όταν κάποιος το έχει δεσει με μια κλωστή στο πόδι του και οι γονείς του φερνουν εντάμη η σκουλικία και τα βάζουν στο στόμα του — υπεροχή!

Ένα μωρό δυο χρονών η περίπου, μπουσουλαι γρήγορα στο πατωμα. Με τα διαπεραστικά του ματια βλέπει ένα μικροσκοπικό αντικείμενο και, αφού το σκηνώσει με τα χαριτωμένα δαχτυλακια του, το παίρνει να το δείξει σε κάποιον μεγάλο.

Ένα παιδί, που τα μαλλιά του είναι κομμένα σαν καλογριάς (στο ύψος των ωμών), εξετάζει κατ' τα μαλλιά του πεφτούν πάνω απ' τα ματια του, αλλά αντι να τα παραιμερίσει, γέρνει το κεφαλί του στη μια πλευρά. Τα ωραία λευκά κορδονία του φορεματος του είναι δεμένα γύρω στους ώμους του, και αυτό πάλι είναι το πιο αξιολατρευτο.

Ένας νεαρός υπηρέτης του Παλατιού, που είναι ακόμα αρκετά μικρός, περνάει από δίπλα με τελετουργική στολή.

Κάποιος σκηνώνει ένα χαριτωμένο μωρό και το κρατάει για λίγο στην αγκαλία του· ενώ το χαϊδεύει, εκείνος γέρνει το λαιμό του και αποκοιμείται.

Τα αντικείμενα που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια της Εκθέσης των Κουκλών.

Κάποιος μαζεύει ένα μικροσκοπικό φύλλο λωτού, που επιπλέει σε μια λιμνούλα και το εξετάζει. Όχι μόνο τα φύλλα του λωτού, αλλά τα μικρά φύλλα της δεντρομολοχάς και σ' αλήθεια όλα τα μικρά πράγματα είναι τα περισσότερο αξιολατρευτά. Ένα υπερβολικά στρουμπούλο μωρό, περίπου ενός χρόνου, που έχει ωραίο ασπρο δέρμα, ερχεται μπουσουλώντας προς το μέρος κάποιου, ντυμένο μ' ένα μακρύ φορέμα από διολετία γάζα, με τα μανίκια του σκηνωμένα.

Ένα μικρό αγόρι γύρω στα οχτώ, που διαβάζει δυνατά από ένα βιβλίο με την παιδική του φωνή.

Χαριτωμένα, μικρά κλωσσοπούλια που δεν έχουν ακόμα βγάλει φτερά τελειώς, και φαίνονται σα να είναι τα ρούχα τους πολύ κοντά γι' αυτά· τιτιβίζοντας δυνατά, σε

ακολουθούν με τα μακριά τους πόδια ή περπατούν κοντά στη μητέρα-κότα.

Τα αβγά παπίας.

Μία υδρία που περιέχει λειψάνα καποιού αγίου.

Τα αγρία γαριφαλά.

22. πράγματα που είναι μακρινά μολο που είναι κοντά

Τα φεστιβάλ που γιορταζονται κοντά στο παλάτι.

Οι σχέσεις μεταξύ αδελφών ή άλλων μελών μιας οικογένειας που δεν έχουν αγαπή μεταξύ τους.

Το ελικοειδές μονοπάτι που οδηγεί στον ναό στο Κουραμα.

Η τελευταία ημέρα του δωδεκατού μηνά και η πρώτη του πρώτου.

23. πράγματα που είναι κοντά μολο που είναι μακρινά

Ο παραδεισος¹⁸.

Η πορεία¹⁹ μιας θάρκας.

Οι σχέσεις ανάμεσα σ έναν άντρα και μια γυναίκα.

24. όταν μια γυναίκα ζει μόνη

Όταν μια γυναίκα ζει μόνη της, το σπίτι θα πρέπει να είναι πολύ ερημωμένο, ο τοίχος από λάσπη θα πέφτει σε κομμάτια και αν υπάρχει μια λιμνούλα, θα πρέπει να είναι σκεπασμένη με υδροβία φυτά. Δεν είναι σπουδαίο ότι ο κήπος θα είναι σκεπασμένος με θαμνούς φασκομηλίας²⁰ αλλά τα αγριοχορτά θα πρέπει να έχουν μεγαλώσει ανάμεσα στην αιμία κατά διαστήματα, γιατί αυτό δίνει σ ένα μέρος μια έντονα ερημική οψη.

Απεχθάνομαι το σπίτι μιας γυναίκας όταν είναι φανερό πως αυτή έχει τρέξει διάστικτα γύρω, με μια εκφραση γνώσης τακτοποιώντας το κάθε τι ακριβώς όπως θα έπρεπε να είναι, και όταν η πόρτα εξακολουθεί να είναι σφιχτά κλεισμένη.

25. είναι θαυμασίο όταν έχει πέσει λίγο χιόνι

Είναι θαυμασίο όταν έχει πέσει λίγο χιόνι· ή όταν πάλι είναι στοίβαγμένο πολύ ψηλό και καθομαστε το βράδυ γύρω απ το μαγκάλι στην ακμή της θεράντας με λίγους ευχαριστους φίλους, φλυαρώντας μέχρι να πέσει το σκοτάδι. Δεν χρειάζεται λαμπά, γιατί το χιόνι από μόνο του αντανακλάει ένα καθαρό φως. Σκαλίζοντας τις σταχτές στο μαγκάλι με μια τσιμπίδα, συζητάμε κάθε είδους συγκινητικά και ευχαρίστα πράγματα.

Φαίνεται να είναι κιολας προχωρημένη η νυχτα όταν ακούμε τον ήχο βήματων. Όλοι κοιτάμε, αναρωτιόμαστε ποιος μπορεί να είναι. Ένας άντρας πλησιάζει — ο τύπος του ανθρώπου που συχνά μας επισκεπτεται απροειδοποίητα σε τέτοιες περιπτώσεις. «Αναρωτιόμουν πως απολαμβάναν οι κυρίες το σημερινό χιόνι» λέει. «Είχα σκοπό να έρθω να σας δω νωρίτερα, αλλά καθυστέρησα κάπου άλλου».

«Ω !» λέει κάποια από εμάς και αναφέρει το ποίημα για «τον άντρα που ήρθε σήμερα»²⁰. Έστερα με παρα πολλά γέλια, αρχίζουμε να μιλάμε για το τι συνέβη απ το πρωί και κάθε είδους άλλα πράγματα.

Προσφέρεται στον επισκεπτή ένα στρογγύλο μαξιλάρι, αλλά αυτός προτιμάει να καθέται στην ξυλινή θεράντα με το ένα πόδι κρεμασμένο απ έξω.

Η συζήτηση συνεχίζεται μέχρις οτου η καμπάνα αναγγείλει ότι η αυγή έχει έρθει.

Οι κυρίες που καθογται πίσω απο τα παραπετασματα και ο άντρας που είναι μπρο-

στα²¹, νιώθουν πως έχουν πολλά πράγματα ακόμα να πουν μεταξύ τους. Αλλά αυτός πρέπει να φύγει πριν φωτισει. Καθώς ετοιμάζεται να φύγει, απαγγέλει θελκτικά : «το χιονι απλώνοταν πάνω στους ταδε λοφους»²².

Υστερα φευγει. Αν δεν ήταν εκεί, σίγουρα δεν θα είχαμε κατσει ολη τη νυχτα ετσι' αυτός ήταν που εκανε τις στιγμες τόσο ωραιες και τώρα αρχιζουμε να συζηταμε για το ποσο κομψος αντρας ειναι.

26. ενα βραδυ στη βασιλεια του αυτοκρατορα Μουρακαμι

Ενα βραδυ στη βασιλεια του Αυτοκρατορα Μουρακαμι, που ειχε χιονισει παρα πολυ και το φεγγαρι ελαμπε ολοφωτεινο, η Μεγαλειοτητα του διαταξε να μαζεφουν λιγο χιονι σε μια πιατελλα. Τότε ενα κλαδι ανθου δαμιασκηνιας ειχε πιασσει μεσα σ αυτο και ο Αυτοκρατορας ειπε σε καποιον να δωσει την πιατελλα στη Χιοσε, την Αρχιθαλαμηπολο. «Ας κανουμε ενα ποιημα γι αυτο» της ειπε, «τι θα μας δωσεις ;» «Το φεγγαρι, το χιονι, τα λουλουδια» απαντησε προς μεγαλη ευχαριστηση του Μεγαλειοτατου. «Να συνθεσεις ενα ειδικο ποιημα για την περισταση» ειπε, «θα ήταν κατι το κανονικο να κανεις. Αλλα να βρεις ενα στιχο που να ταιριαζει σ αυτη τη στιγμη τόσο ομορφα — αυτο ειναι πραγματικα δυσκολο».

Αλλη ημερα, οταν η Κυρια Χιοσε συνοδευε τον Αυτοκρατορα Μουρακαμι, η Μεγαλειοτητα του σταματησε για μια στιγμη στην Αιθουσα των Γεροντων Αυλικων, που ήταν αδεια για την ωρα και παρατηρωντας οτι εδγαινε λιγος καπνος απ το τετραγωνο μαγκαλι, ειπε : «Τι μπορει να ειναι αυτο ; Παμε να ριξουμε μια ματια». Η Κυρια Χιοσε πηγε και εξετασε το μαγκαλι, υστερα γυρισε μ αυτο το υπεροχο ποιημα που απηγγειλε στον Αυτοκρατορα :

«Τι βλεπω στην ανοιχτη θαλασσα,

Η φλεγόμενο στην ανοιχτη φωτια ;

Πρεπει να ειναι ενας τηγανιτος βατραχος που βλεπω,

Η μια βουτηχτρια που κωπηλατει για το σπιτι».

Πραγματικα ενας βατραχος ειχε πηδησει μεσα στη φωτια και καιγοταν.

27. ανεμοι

Θυελλωδης ανεμος. Την αυγη οταν εισαι ξαπλωμενος στο κρεδβατι σου με τα κιγκλιδωματα και τις επενδυμενες πορτες ορθανοιχτα ο ανεμος ξαφνικα φυσαι μεσα στο δωματιο και μαστιγωνει το προσωπο σου — θαυμασιο.

Ο κρυος χειμωνιατικος αερας.

Τον τριτο Μηνα ο υγρος, απαλος αερας που φυσαι τα βραδυα με συγκινει βαθια.

Το ιδιο συγκινητικος ειναι ο ψυχρος, βροχερος ανεμος τον Ογδοο και τον Ενατο μηνα. Ραβδιες βροχης φυσουν διαια απο πλαγια και μου αρεσει να παρατηρω τους ανθρωπους να σκεπαζουν τα σκληρα φορεματα τους απο αφοδραριστο μεταξι με τα παραγεμισμενα παλτα που τα θγαζουν οταν περασουν οι καλοκαιρινες βροχες. Αυτη την εποχη θα ηθελαν ακόμα να μη φορουν τα αφοδραριστα φορεματα, που εχουν γινει αρκετα ζεστα' αντι γι αυτο, τους πιανει ξαφνικα η αλλαγη του καιρου και πρεπει να ντυνονται ακόμα πιο ζεστα απο πριν.

Προς το τελος του Ενατου Μηνα και την αρχη του Δεκατου ο ουρανος συννεφιαζει, φυσαι δυνατος ανεμος και τα κιτρινα φυλλα πεφτουν απαλα στο εδαφος, ειδικα απο τις κερασιες και τις φτελιες. Ολα αυτα προξενουν το πιο ευχαριστο συναισθημα μελαγχολιας. Τον Δεκατο Μηνα μου αρεσουν οι κηποι που ειναι γεματοι απο δεντρα.

28. πνευστα οργανα

Μου αρεσει ο ηχος του φλαουτου : ειναι ομορφος οταν τον ακους να πλησιαζει σι-

γα - σιγα απο μακρια και επισης οταν παιζεται κοντα και υστερα απομακρυνεται μεχρι που γινεται πολυ αδυναμος.

Δεν υπαρχει τιποτα πιο γοητευτικο απο εναν αντρα που παντα βασταει ενα φλαουτο οταν θβαινει εξω ειτε επανω στο αλογο του ειτε πεζος. Αν και φυλαει το φλαουτο του κρυμμενο στο φορεμα του και στην πραγματικοτητα δεν μπορεις να το δεις, το χαιρεσαι που ξερεις οτι ειναι εκει.

Ιδιατερα μου αρεσει να ακουω γνωστους σκοπους παιγμενους σε φλαουτο. Επισης ειναι πολυ ευχαριστο να θρискεις την αυγη πως ενα φλαουτο εχει ξεχαστει διπλα στο μαξιλαρι σου απο εναν κυριο που σε επισκεφτηκε' αμεσως στελνεις μηνυμα να ερθει να το παρει και οταν του το δινεις προσεχτικα τυλιγμενο, φαινεται σαν κομψο γραμμμα της επομενης ημερας.

Ενα φλαουτο με δεκατρεις τρυπες ειναι υπεροχο οταν το ακους μεσα σε μια αμαξα μια λαμπρη, φεγγαρολουστη νυχτα. Πραγματι, ειναι ογκωδες και αβολο στο παιξιμο — και τι εκφραση παιρνουν οι ανθρωποι οταν το παιζουν ! Αλλα αυτοι μπορουν να φαινονται αχαροι και με κανονικα φλαουτα.

Ο πλαγιαυλος ειναι ενα πολυ διαπεραστικο οργανο, γιατι το φθινοπωρινο εντομιο με το οποιο μοιαζει ειναι ο γρυλλος.

Κανει εναν φοβερο ηχο, ειδικα οταν παιζεται ασχημα και δεν ειναι κατι που θελεις να το ακους απο κοντα. Θυμαιμαι ενα απο τα Ειδικα Φεστιβαλ στο Καμιο, οταν οι μουσικοι δεν ειχαν ερθει ακομα μπροστα στη Μεγαλειοτητα του. Μπορουσες ν ακουσεις τον ηχο απο τα φλαουτα τους απο πισω απο τα δεντρα και ακριβως τη στιγμη που σκεπτομουνα τι υπεροχος που ηταν, οι πλαγιαυλοι ενωθηκαν μαξι τους. Γινονταν ολο και πιο διαπεραστικος, μεχρι που ολες οι κυριες, ακομα και οι πιο ομορφα περπονημενες, ενκωσαν τα μαλλια τους να σηκωνονται. Υστερα η πορεια ηρθε μπροστα στον Αυτοκρατορα με ολα τα εγχορδα και πνευστα οργανα παιζοντας με θαυμαστη ημοφωνια.

29. τον πεμπτο μηνα

Τον πεμπτο μηνα μου αρεσει να ανεβαινω σ ενα ορεινο χωριο. Οταν περνας ενα βαλτο στο δρομιο σου, ενα παχυ στρωμα απο αγριοχορτα κρυβει το νερο και φαινεται σαν εκταση απο πρασινη χλοη' αλλα καθως η συνοδεια περπαταει αναμεσα απ αυτα τα μπαλλωματα, το νερο αναδλυζει κατω απο τα ποδια τους παρ οτι ειναι αρκετα ρηχο. Το νερο ειναι απιστευτα καθαρο και φαινεται πολυ ομορφο καθως αναδλυζει εξω.

Οπου ο δρομος περναιει αναμεσα απο φραχτες με θαμνους, ενα κλαδι μερικες φορες μπαινει μεσα στην αμαξα. Το αρπαξεις γρηγορα, ελπίζοντας πως θα το εμποδισεις' αλλιμονο, παντα ξεγλισταει απο το χερι σου.

Μερικες φορες η αμαξα σου περναιει πανω απο ενα θαμνο φασκομηλιας, που υστερα πιανεται στον τροχο και σηκωνεται σε καθε στροφη, αφηνοντας στους επιβατες ενα γλυκυτατο συναισθημα.

30. τους ζεστους μηνες

Τους ζεστους μηνες ειναι μεγαλη απολαυση να καθεσαι στη θεραντα, απολαμβανοντας την ψυχρα του δειλινου και πως τα περιγραμματα των αντικειμενων γινονται βαθμιαια θαμπα.

Μια τετοια στιγμη ιδιατερα μου αρεσει η θεα της αμαξας καποιου κυριου, με επιπλους ακολουθους να προπορευονται καθαριζοντας στον δρομο. Μερικες φορες ενα ζευγαρι απο κοινους πολιτες προσπερναιει με αμαξα, εχοντας τις πισω γριλλιες ελαφρα σηκωμενες. Καθως τα ποδια τρεχουν γρηγορα, σου γενιεται ενα ευχαριστο συ-

ναισθήμα φρεσκαδας. Ακόμα πιο υπεροχο είναι όταν ο ήχος λαούτου ή φλαούτου ερχεται από το εσωτερικό της αμαξας και λυπάσαι όταν χάνεται μακριά. Που και που σε φτάνει μια μυρωδιά από τις δερματινές ιγγλές των βοδιών' είναι παραξενή, ασυνήθιστη μυρωδιά, αλλά, όσο κι αν φαίνεται περιεργό, βρίσκω σ' αυτό κάτι μάλλον ευχάριστο.

Μια πολύ σκοτεινή νυχτα είναι θαυμασίο όταν το άρωμα του καπνού από τους πευκινούς πυρσούς επικεφαλής μιας πομπής πλανιέται μέσα στον αέρα και περνάει μέσα στην αμαξα που ταξιδεύεις.

31. έχεις προσεχτικά αρωματίσει ένα φορέμα

Έχεις προσεχτικά αρωματίσει ένα φορέμα και ύστερα το ξεχνάς για αρκετές ημέρες. Όταν τελικά προκειται να το φορέσεις, το άρωμα είναι ακόμα πιο ωραίο απ' ό,τι σε πρόσφατα αρωματισμένα ρούχα.

32. όταν διασχιζώ ένα ποτάμι

Όταν διασχιζώ ένα ποτάμι στο δυνατό φεγγαροφωτό, μου αρέσει να βλέπω το νερό να σκορπίζεται σε κρυσταλλίνα ρεύματα κάτω από τις σπλές των βοδιών.

33. συννεφά

Μου αρέσουν τα άσπρα, πορφυρά και μαύρα συννεφά και τα συννεφά της βροχής όταν τα παρασυρεί ο άνεμος. Είναι όμορφο να βλέπεις την αυγή τα σκοτεινά συννεφά να μεταβάλλονται θαυμάσια σε άσπρα. Νομίζω πως αυτό είχε περιγράψει σ' ένα κιγέζικο ποίημα που αναφέρει κάτι για «τις αποχρώσεις που χάνονται την αυγή»²³. Είναι συγκινητικό να βλέπεις μια λεπτή δέση συννεφά να διασχίζει ένα ολοκαίπρο φεγγάρι.

34. η συμπαθεια είναι το πιο θαυμασίο απ' όλα τα προτερήματα

Η συμπαθεια είναι το πιο θαυμασίο απ' όλα τα προτερήματα. Αυτό ειδικά είναι αληθές όταν το συναντά κανείς σε άντρες, αλλά ταιριάζει και σε γυναίκες. Ευσπλαχνικές παρατηρήσεις, όπως π.χ. «ποσο λυπηρό για σενα» σε κάποιον που του έχει συμβεί μια ατυχία ή «μπορώ να φανταστώ πως πρέπει να αισθανεσαι» για έναν άντρα που είχε κάποια στενοχωρία, δίνουν σίγουρα ευχαρίστηση, όσο τυχαία και αφροντιστά να ναι. Αν η παρατήρηση σου απευθύνεται σε κάποιον άλλον και επαναλαμβάνεται στο δυστυχισμένο είναι πολύ πιο αποτελεσματική απ' ό,τι αν την έκανες κατ' ευθείαν. Ο δυστυχισμένος δεν θα ξεχάσει ποτέ την ευγένεια σου και θα ανυπομονεί να σου γνωρίσει ποσο τον συγκίνησε αυτό.

Αν είναι κάποιος πολύ γνωστός σου και περιμένει ερωτήσεις συμπαθείας, δεν θα ευχαριστηθεί ιδιαίτερα, γιατί απλώς παίρνει το οφειλόμενο' αλλά μια φιλική παρατήρηση που γίνεται σ' ένα λιγότερο οικείο πρόσωπο, σίγουρα θα ευχαριστηθεί. Όλα αυτά φαίνονται αρκετά απλά, κι όμως δεν φαίνεται να σκοτίζεται κανείς γι' αυτά. Γενικά φαίνεται πως εξυπνοί άντρες και γυναίκες σπάνια έχουν καλή καρδιά. Ακόμα υποθετω πως πρέπει να υπάρχουν μερικοί που να είναι εξυπνοί και ευγενικοί.

35. είναι παραλόγο να θυμώνει κανείς

Είναι παραλόγο να θυμώνει κανείς επειδή κάποιος τον κουτσάμπολεψε. Πως μπορεί να είναι τόσο αφελής ώστε να πιστεύει πως είναι ελεύθερος να έρει ελαττώματα

στους άλλους ενώ οι δικές του αδυναμίες θα περγάνε απαρατήρητες ; Κι όμως, όταν κάποιος ακούει ότι έχει συζητηθεί αρνητικά, πάντα προσβάλλεται κι αυτό το βρίσκω το πιο ασχημο. Αν γνωρίζω κάποιον πραγματικά πολύ καλά, καταλαβαίνω ότι θα ήταν οδυνηρό να μιλήσω ασχημά γι αυτόν και όταν δίνεται η ευκαιρία για κουτσομπολίο, μένω ησυχή. Σ όλες τις άλλες περιπτώσεις, λέω ελεύθερα αυτό που σκεπτομαι και κάνω να γελούν.

36. χαρακτηριστικά που μου αρεσουν ιδιαιτερα

Χαρακτηριστικά που μου αρεσουν ιδιαιτερα στο προσωπο καποιου, εξακολουθουν να προξενουν ενα σκιρτημα ευχαριστησης, οσο συχνα κι αν βλεπω το προσωπο. Με τις εικονες ειναι διαφορετικο. Αν τις κοιταζω πολυ συχνα, παυουν να με ελκουν' πραγματικα, ποτε δεν ριχνω ουτε μια ματια στις ομορφες εικονες του παραπετασματος βρισκω το πιο ασχημο.

Υπαρχει κατι πραγματικα γοητευτικο στα ομορφα προσωπα. Αν και ενα αντικειμενο οπως π.χ. ενα βαζο η μια δενταλια μπορει να ειναι στο συνολο ασχημο, υπαρχει παντα ενα ιδιαιτερο μερος που θα κοιταζε κανεις με ευχαριστηση. Θα περιμενε κανεις να συμβαινει το ιδιο και με τα προσωπα ομως αλμιονο, τιποτα δεν υπαρχει που να διορθωσει ενα ασχημο προσωπο.

37. το μεσημερι οταν ο ηλιος λαμπει φωτεινος

Το μεσημερι οταν ο ηλιος λαμπει φωτεινος η τη νυχτα οταν φανταζεσαι οτι ειναι περιπου μεσανυχτα, παντα ειναι θαυμασιο να ακους τον Αυτοκρατορα να καλει τους αρχοντες του στην αυτοκρατορικη του καμαρα οταν εχει αποσυρθει. Μου αρεσει ν ακουω την Μεγαλειοτητα του να παιζει φλαουτο μεσα στη νυχτα.

38. μια φορα ενας αντρας

Μια φορα, ένας αντρας που συνηθως μου εστελγε γραμμια, αφου ειχαμε περασει μια νυχτα μαζι, δηλωσε οτι δεν εβλεπε νοημα στη σχεση μας και οτι δεν ειχε τιποτα περισσοτερο να μου πει. Δεν ειχα καμια ειδηση απο την ερχομενη ημερα. «Όταν χαραξε η αυγη»²⁴ χωρις το συνηθισμενο γραμμια, δε μπορουσα να κανω τιποτα για να μη νιωθω μαλλον λυπημενη. «Λοιπον», σκεφτηκα, καθως προχωρουσε η ημερα, «πραγματικα εννοει αυτα που λεει».

Εβρεχε πολυ την επομενη ημερα. Το μεσημερι ηρθε και ακομα δεν ειχα καμια ειδηση απ αυτον : ηταν φανερο οτι με ειχε ξεχασει τελειως. Υστερα, το βραδακι ενώ καθομουνα στην ακρη της θεραντας ηρθε ενα παιδι με μια ανοιχτη ομπρελλα στο χερι και ενα γραμμια στο αλλο. Ανοιξα τὸ γραμμια και το διαβασα πιο διαστικα απ ο,τι συνηθως. «Η βροχη που φουσκωνει το νερο»²⁵ ηταν το μηνυμα και το βρηκα πολυ πιο ωραιο απ ο,τι αν μου ειχε στείλει μια γλοκληρη δεσμη ποιηματα.

39. μια μερα που ο ουρανος ως τοτε ηταν τελειως ξαστερος

Μια μερα, που ο ουρανος μεχρι τοτε ηταν τελειως ξαστερος, σκεπαστηκε ξαφνικα απο σκοτεινα συννεφα και αρχισε χιονοθνελλα. Επειδη ενιωθα μαλλον στενοχωρημενη, πηγα και κυταξα εξω' το χιονι ειχε απλωθει παχυ στο χωμα. Επεφτε ακομα βαρυ οταν παρατηρησα εναν λεπτο, ομορφο αντρα, που φαινοταν σαν να τον καταδιωκουν και που ειχε βρει καταφυγιο κατω απο μια ομπρελλα φθανοντας στο διπλανο σπιτι. Παρατηρησα, με μεγαλη μου ευχαριστηση οτι μπηκε μεσα απο τον φραχτη

και παρεδωσε ενα γραμμα. Ήταν ενα γραμμα με κομπους γραμμενο σ ενα φυλλο καθαρο λευκο χαρτι (η Μιτσινοκου η διακοσμημενο χαρτι)· μπορούσα να δω οτι η σφραγιδα απο μελανι στην εξω πλευρα ειχε παγώσει και οι σκουρες γραμμες των χαρακτηρων ξεθωριαζαν στις ακρες τους.²⁶ Καθως η κυρια στην οποια απευθυνοταν το γραμμα το ανοιξε, μπορεσα να δω οτι ειχε δεθει με μια πολυ λεπτη κορδελλα και οτι υπηρχαν λεπτα δοντακια στο χαρτι που ειχε διπλωθει. Το μελανι ηταν υπερβολικα σκουρο σε μερικα σημεια, ανοιχτοτερο σε αλλα και οι στηλες του γραψιματος, που καλυπταν και τις δυο πλευρες του χαρτιου, ηταν πυκνογραμμιμενες. Ακομα και απο κει που στεκομουνα ηταν μεγαλη ευχαριστηση να παρακολουθω την κυρια καθως διαβαζε το γραμμα προσεχτικα, υστερα το διαβασε παλι απ την αρχη. Αναρωτηθηκα τι να ελεγε στ αληθεια και βλεποντας την να χαμογελαει, εινα ακομα πιο περιεργη. Ημιουνα πολυ μακρια παντως για να το διαβασω' ολο κι ολο που μπορεσα να κανω, ηταν να μαντεψω οτι λιγοι χαρακτηρες ηταν γραμμιμενοι με πολυ σκουρο μελανι.

Μια ελκυστικη γυναικα, που τα μαλλια της πεφτουν ελευθερα στο μετωπο της, εχει λαβει ενα γραμμα στο σκοταδι. Είναι ολοφανερο οτι εινα πολυ ανυπομονη να περιμενει για λαμπα' αντι γι αυτο παρνει μια τσιμπιδα και σηκωνοντας ενα ξυλανθρακο απο το μαγκαλι, το διαβαζει στο απαλο φως. Είναι μια ομορφη σκηνη.

40. μια μερα που το χιονι απλωνοταν παχυ στο χωμα

Μια μερα, που το χιονι απλωνοταν παχυ στο χωμα και ηταν τοσο πολυ που τα κιγκλιδωματα ειχαν κλεισει τελειως, εγω και αλλες κυριες, καθομαστε με τη Μεγαλειοτατη, κουδεντιαζοντας και σκαλιζοντας τη χοβολη στο μαγκαλι. «Πες μου, Σοναγκον», ειπε η Αυτοκρατειρα, «πως εινα το χιονι στην κορυφη του Χοιανγκ - λου ;»

Ειπα στον υπηρετη να σηκωσει ενα απο τα κιγκλιδωματα και υστερα τυλιξα το παραπετασμα ολο ψηλα. Η Μεγαλειοτατη χαμογελασε. Δεν ημιουνα η μονη που καταλαβα το κινεζικο ποιημα που ανεφερε. Πραγματικα ολες οι κυριες ηξεραν τους στιχους και μαλιστα τους ειχαν γραφει στα γιαπωνεζικα. Κι ομως καμμια αλλη εκτος απο εμενα δεν μπορεσε να το σκεφτει αμειως.

«Ναι πραγματικα» ειπαν οι ανθρωποι οταν ακουσαν την ιστορια. «Εχει γεννηθει να υπηρετει μια Αυτοκρατειρα σαν τη δικη μας».

41. μια φορα που ειχα παει στο ναο κιγιομιτσου

Μια φορα ειχα παει στο Ναο Κιγιομιτσου για να αποσυρθω και ακουγα με βαθια συγκινηση τη δυνατη φωνη των τζιτζικιων, ενας ειδικος αγγελιαφορος μου εφερε ενα σημειωμα απο τη Μεγαλειοτητα της γραμμενο σ ενα φυλλο κινεζικο χαρτι με κοκκινη αποχρωση.

«Μετρα καθε χτυπο της καμπανας του Ναου,
καθως σημαινει τον εσπερινο στην πλαγια του βουνου.

Τοτε θα ξερεις ποσες φορες

η καριδα μου χτυπαι απ την αγαπη της για σενα».

«Ποσο πολυ μενεις !» προσθεσε. «Ασφαλως καταλαβαινεις ποσο πολυ μου λειπεις». Επειδη ειχα ξεχασει να φερω μαζι μου ειδικο χαρτι, εγραφα την απαντηση μου σ ενα πορφυρο πεταλο λωτου.

42. μια νυχτα τον ενατο μηνα

Μια νυχτα τον Ενατο μηνα καποια κυρια την ειχε επισκεφτει ενας νεος που, αν

και δεν ανήκε στην πιο ψηλή τάξη των ευγενών, ήταν γνωστός για την κομψότητα του και την ευφροσύνη του. Έφυγε πριν χαράξει, όταν το φεγγάρι κρεμόταν ακόμα στον ουρανό, λουζώντας ολό το τοπίο με το όμορφο φως του. Αποφασισμένος να κάνει την κυρία να θυμάται με τρυφερότητα τον χωρισμό τους, της φιθύρησε όλα τα ερωτολογα που ήξερε. Αυτή στεκόταν παρακολουθώντας τον για πολλή ώρα καθώς χανόταν μακριά, πιστεύοντας ότι ήταν η τελευταία φορά που θα τον έβλεπε αυτή τη νύχτα. Η σκηνή ήταν όμορφη, ξεπερνούσε τα λόγια.

Ο εραστής της όμως, είχε προσποιηθεί μόνο ότι έφυγε· αμέσως γύρισε και κρυφτήκε πίσω από τον φραχτή του κήπου, έχοντας σκοπό να κάνει την κυρία να καταλάβει ότι ήταν ακόμα εκεί. Ακριβώς τότε αυτή κοιτάζε προς το μέρος του απηγγείλε τα λόγια :27. «Όπως το φεγγάρι που πλανιέται στον ουρανό καθώς ξημερώνει». Συμφωνά με ότι είπε ο άντρας στους ανθρώπους αργότερα, το φεγγαροφωτό φαινόταν να λαμπρεί σαν μεγάλη λάμπα μόλις λίγους πόντους εκεί που στεκόταν η γυναίκα και αυτός ήταν τόσο μαγεμένος απ τη θεά, που έφυγε χωρίς να πει λέξη.

43. είναι μεσημερι μίας καλοκαιρινής ημέρας

Είναι μεσημερι μίας καλοκαιρινής ημέρας και ο καιρός είναι τόσο ζεστός που δεν ξέρεις τι να κάνεις. Κουνάς την βενταλία σου, αλλά δεν νιώθεις ούτε πνοή δροσερού αέρα· τότε, ακριβώς τη στιγμή που διαζέσαι να θαλεις τα χέρια σου σ'ενα μπωλ με παγωμένο νερό, έρχεται ενα γραμμάκι. Είναι γραμμένο σ'ενα φύλλο ωραίο, ζωήρο κοκκίνο χαρτί και δεμένο σ'ενα ολάνθιστο κινεζικό γαρυφαλό. Χωρίς να σκεφτείς, δαξείς στην ακρή την βενταλία σου (που δεν σου προσέφερε τίποτα βέβαια) και φανταζέσαι ποσο βαθιά αισθήματα πρέπει να νιώθει ο φίλος σου για να κάνει τσση φασαρία μια τέτοια αποπνικτική ημέρα.

44. καθώς αρχίζει η αυγή μια αμαξα περνάει

Καθώς αρχίζει η αυγή μια αμαξα περνάει από την κεντρική λεωφόρο. Ο κύριος που ταξιδεύει μέσα έχει σηκώσει τις γριλλίες έτσι ώστε να μπορεί να απολαμβάνει το όμορφο χλωμό φεγγάρι και χαιρετάει να τον ακούς να απαγγέλει με την πιο ωραία φωνή : «Καθώς ο ταξιδιώτης περνάει στο αχνό φως του φεγγαριού που πεθαίνει»28.

Είναι θαυμασίο επίσης όταν ένας άντρας επάνω στο αλόγο του απαγγέλει ποιήματα την αυγή. Θυμάμαι που κάποια φορά άκουσα έναν υπερόχο στιχο που τον συνοδευε ο χτύπος από τα ποδοκαλύμματα του αλόγου. Ποιος μπορούσε να ναι ο καβαλάρης ; Όταν άφησα αυτό που έκανα και κοιτάξα έξω, εμείνα εκπληκτική που είδα ότι ήταν ένας τυχαίος άνθρωπος του λαού.

45. ένας όμορφος νέος κύριος

Ένας όμορφος κύριος περνάει καθαλλά στο αλόγο του, ωραία ντυμένος μ'εναν αυλικό μανδύα, πανωφορι και κυνηγετικό κουστουμί, με ολοκληρή τη στολή από τα πολυχρώμα φορεμάτα από μέσα να φαίνεται στο ανοιγμά των μανικιών. Εγώ είναι ακόμα πάνω στη σέλλα του, δίνει ενα κομψά δεμένο γραμμάκι σ'εναν υπηρέτη που τον συνοδεύει πεζός. Είναι θαυμασίο να παρατηρείς πως ο άντρας κοιτάζει προς τα επάνω τον αφεντή του καθώς παίρνει το γραμμάκι απ'αυτον.

46. σκοτεινιάζει τόσο

Σκοτεινιάζει τόσο, που μόλις μπορώ να συνεχίσω το γραψιμό· και το πινέλλο μου

εχει μαδησει τελειως. Ομως θα ηθελα να προσθεσω λιγα πραγματα πριν τελειωσω.

Εγραφα αυτες τις σημειωσεις στο σπιτι, που ειχα πολυ χρονο στη διαθεση μου και που νομιζα οτι κανεις δεν θα προσεχε τι εκανα. Ο,τιδηποτε εχω δει και αισθανθει, περιλαμβανεται εδω. Επειδη μερικα απ αυτα μπορει να φαινονται κακοβουλα και θλαδερα ακομα για αλλους ανθρωπους, προσεξα να φυλαξω το βιβλιο μου κρυμμενο. Αλλα τωρα εχει δημοσιευτει, το τελευταιο πραγμα που περιμενα.

Μια μερα ο Κυριος Κορετσινα, ο υπουργος του Κεντρου, εφερε στην Αυτοκρατειρα μια δεσημη απο σημειωματαρια. «Τι θα τα κανουμε αυτα ;» με ρωτησε η Μεγαλειοτητα της. «Ο Αυτοκρατορας εχει ηδη κανονισει να αντιγραφουν τα «Χρονικα του ισορικου»²⁹.

«Επιτρεψτε μου να τις κανω μαξιλαρι»³⁰, ειπα.

«Πολυ καλα» ειπε η Μεγαλειοτατη. «Μπορεις να τις παρεις».

Τωρα ειχα μια μεγαλη ποσοτητα χαρτι στη διαθεση μου και καταπιαστηκα να γεμιζω τα τετραδια με αλλοκοτα γεγονοτα, ιστοριες απο το παρελθον και καθε ειδους αλλα πραγματα, συχνα συμπεριλαμβανομενων και των πιο ασημαντων πραγματων. Γενικα συγκεντρωθηκα σε πραγματα και ανθρωπους που βρηκα ωραια και ξεχωριστα: οι σημειωσεις μου ειναι επισης γεμιατες απο ποιηματα, παρατηρησεις σε δεντρα και φυτα, πουλια και εντομα. Ειμαι σίγουρη οτι οταν οι ανθρωποι ειδαν το βιβλιο μου θα ειπαν : «Ειναι ακομα χειροτερο απ ο,τι περιμεναμε. Τωρα μπορεις πραγματι να πεις πως ειναι αυτη». Στο κατω - κατω, εχει γραφτει αποκλειστικα για δικη μου ευχαριστηση και γραφω το καθε τι οπως ακριδως το ειδα. Πως θα τολμησουν οι τυχαιες φλυαριες μου να συγκριθουν με τα τοσα εντυπωσιακα βιβλια που υπαρχουν στις μερες μας ; Οι αναγνωστες ομως δηλωσαν πως μπορω να ειμαι περηφανη για τη δουλεια μου. Αυτο με εξεπληξε υπερβολικα: ακομη, υποθετω οτι δεν ειναι τοσο περιεργο που αρεσει στους ανθρωπους γιατι, καθως θα βγει απο αυτες τις σημειωσεις μου, ειμαι το ειδος του ανθρωπου που εγκρινει ο,τι μισουν οι αλλοι και απεχθανεται τα πραγματα που αυτοι αγαπουν³¹.

Ο,τι ομως και να σκεφτουν οι ανθρωποι για το βιβλιο μου, εγω λυπαμαι που ηρθε στο φως.

Σημειώσεις

1. Χοτοτογκισου: πουλι ομοιο αλλα πιο ομορφο απ τον κουκο' τ ονομα του, απο την κραυγη του.

2. Το θαψιμο των ρουχων ηταν στην χειρανικη περιοδο μεγαλη τεχνη που απασχολουσε και τις γυναικες της αυτοκρατιας.

3. Εδω απαριθμει τα πεντε φεστιβαλ.

4. Αναφορά σε αστρολογικη λαϊκη παραδοση για το χωρισμο δυο αγαπημενων αστεριων απο τον αυτοκρατορα τ ουρανου που ορισε να συναντισονται μονο μια φορα το χρονο, την εβδομη μερα του εβδομου μηνα.

5. Την παραμονη του Φεστιβαλ των Χρυσανθεμων σκεπαζαν τα χρυσανθημα με μεταξενιες κλωστες για να τα προφυλαξουν απ τη δροσια η (συμφωνα με μια αλλη αποψη) για να διαποτιζονται τα μεταξωτα υφασματα απο το αρωμα τους που πιστευαν πως προφυλαγε απο τα γεραματα αν τριβονταν στο σωμα.

6. Οχτω μαθηματα που γινονταν στη διαρκεια τετραημερης η πενήνημερης ιεροτελεστιας εδραιωσης της βουδδιστικης πιστης.

7. Αναφορά στην ιστορια του Χαιανγκ Τσουγκι που θυθισμενος στη μελετη ταοϊστικων κειμενων δεν καταλαβε πως το ποταμι διπλα του ειχε πλημμυρισει και τον τριγυριζε — ενω στο σπιτι του τον περιμεναν με αγωνια.

8. Αποθηκευαν παγο σε ειδικα δωματια παγου και τον ετρωγαν το καλοκαιρι ανακατεμενο με γλυκα κοτσανια και φυλλα λιανας. Η ζαχαρη δεν ηταν ακομα γνωστη.

9. Αναφορά στην ταοϊστικη ιστορια του λοτομου Γουανγκ Τσι που ειδε δυο σοφους να παιζουν το παιχνιδι γχο και ξεχαστηκε τοσο μαζι τους ωστε σπασε η λαδη του τσεκουριου του που ειχε ακουμπισμενο διπλα του: οταν γυρισε στο χωριο του ειδε πως ολοι ειχαν πεθανει απο πολλα χρονια.

10. Οι ανθρωποι των κατωτερων ταξεων δεν ξερουν το καλο και το κα-

κο. Τα λογια τους μοιαζουν με τα γρυλλισματα των ζωνων.

11. Αναφορά στο ποιημα:

Αυτος που δε λειει την αγαπη του νιωθει τα νερα της να βραζουν αποκατω,

αγαπαει πιο πολυ απο αυτον που φλυαρει στην καθε σκεψη του.

12. Παλιο τραγουδι:

Ελατε, παιδια, να μαζεψουμε τα ρυζολουλουδα

στα φρεσκοσπαρμενα χωραφια

να τα παμε στο Παλατι για τον κυριο μας.

13. Αναφορά σ ενα αποσπασμα της Σουτρα του Λωτου: «Μονο ενα οχημα του Νομου υπαρχει' δεν υπαρχουν δυο ουτε υπαρχουν τρια». Ετσι ο Λωτος ηταν γνωστος σαν ο «Νομος του Μοναδικου Οχηματος».

14. Η Σ. εννοει πως αν προκειται για σειρα στην αγαπη της αυτοκρατειρας, και η τελευταια θεση θα της αρκουσε' αν ομως εχει να κανει με κατωτερα προσωπα, ζηται την πρωτη θεση. Αναφερεται εμμεσα στη «θεση του λωτου», δηλαδη τη θεση που επαιρνε κανεις οταν ξαναγεννισταν. Οι θεσεις αυτες στον Παραδεισο του Αμιντα δινονταν συμφωνα με τη συμπεριφορα κατα τη διαρκεια της ζωης και ηταν εννια, οπως τις λειει ο ιερεας Ρυογκεν (912—85): Κατωτερες, Μεσες, Ανωτερες Αναγεννησεις, καθεμια διαιρεμενη σε Κατωτερες, Μεσες και Ανωτερες Ταξεις.

15. «Λουλουδι γωρις αφτια», σαν τη μυσωτιδα.

16. Το ζωγραφισμα προσωπων σε πεπονια ηταν μια ευχαριστη απασχοληση ιδιαιτερα των γυναικων και των παιδιων.

17. Δηλαδη κομμενα κοντα, μεχρι τους ωμους. Η αξια των μαλλιων ηταν τοση, που και για τις καλογριες το κοψιμο ηταν αρκετο.

18. Ο Καθαρος Τοπος του Δυτικου Παραδεισου, οπου ξαναγεννιεται ο πιστος του Αμιντα Βουδδα.

19. Το ταξίδι με τη βάρκα ήταν πολύ πιο γρήγορο απ' ό,τι στην ξηρά.

20. Από ένα ποίημα του Ταΐρα νο Kane Mori:

Εδώ στο σπίτι του δούλου
το χιόνι είναι βαθύ

και τα μονοπάτια έχουν σκεπαστεί.

Αληθινά θα ταραξεί την καρδιά μου
— ο άντρας που ήρθε σήμερα.

21. Όταν έρχονταν άντρες επισκεπτες οι γυναίκες πήγαιναν πίσω από παραπετάσματα απ' όπου έδλεπαν χωρίς να τις βλέπουν.

22. Αναφορά στο κινεζικό ποίημα:

Με την αυγή περπατήσα ως μέσα στον κήπο του Βασιλιά του Πιανγκ.

Το χιόνι ήταν απλωμένο στους πολλούς λόφους.

Τη νύχτα ανεβήκα στον Πύργο του Αρχόντα του Γιου.

Το φεγγάρι φωτιζε τον τοπο χιλιάδες μίλια.

23. Ίσως απ' το ποίημα του Σουνγκ Γιου (290—223 π.Χ.):

Την αυγή φτάνουν τα πρώινα συννεφά.

Το βράδυ φτάνουν τη δυνατή βροχή.

24. Αναφορά στους πρώτους στίχους του ποιήματος:

Όταν η αυγή φαίνεται
η ασταματητή φωνή των τζιτζικιών
χαιρετάει τ' αφτιά μου...

25. Αναφορά σε αγνώστη πηγή, ίσως σε ποίημα όπου η αγάπη συγκρίνεται με το ποτάμι Γιόντο που φουσκώνει με τη βροχή.

26. Επειδή οι ακρές του πινέλλου έχουν παγώσει. Είναι πάντως μια υ-

περβολή, αφού η Σ. δεν μπορούσε να διακρίνει τέτιες λεπτομέρειες από κεί που στεκοταν.

27. Από ένα ποίημα του Χιτομαρο:

Αν ήρθες μόνο για να είσαι ξεχασμένη πλαϊ μου

σαν το φεγγάρι που πλανιέται στον ουρανό ξημερώνει

το Μήνα της Μακρίας Νυχτας,
γιατί να λαχταράω εσύ;

28. Αναφορά σε ποίημα του Τσια Ταο (743—865):

Την αυγή όταν οι καμπάνες του Βεϊ αρχίζουν να χτυπάνε,
τ' αμφορφοροί στολίζονται προσεχτικά.

Όταν τα κοκκορία λαλάνε στο συνορό του Χαν Κου,

ο ταξιδιώτης περνάει στο αχνό φως του φεγγαριού που πεθαίνει.

29. Το χαρτί ήταν δυσχερέτο, ακομα και για την Αυλή.

30. Δηλαδή «Βιβλίο του μαξιλαριού». Καί τέτιο ήταν και το βιβλίο της Σ., το πιο παλιό που σώζεται, μολο που δεν πρέπει να ήταν αυτός ο αρχικός του τίτλος. Τ' ονομα αυτό ταιριαζε σε σημειωματάρια όπου καταγραφάν περιστατικά κι εντυπώσεις της ημέρας και, αργότερα, σε βιβλία μ' ερωτικές παραστάσεις για τις νιόνυφες.

31. Μία και οι κρίσεις της Σ. ήταν αντιθετες από των πολλών ανθρώπων, ήταν φυσικό να θεωρήσουν καλό το βιβλίο της, που αυτή θεωρούσε κατώτερο από πολλές αποψεις.